نقش سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست

فاطمه بهلول زاده[1*]، محمد نریمانی[2]، سجاد بشرپور[3]

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی، گروه روان شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول) bohlulzade.fm@gmail.com

۲. دکتر روانشناس ، گروه روان شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۳. دکتر روانشناس ، گروه روان شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

چکیده

مقدمه: نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست به دلیل فقدان تجربه زندگی خانوادگی، با ضعف در ارتباطات اجتماعی و عاطفی مواجه‌اند. این پژوهش با هدف بررسی نقش سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی این نوجوانان در شهر اردبیل انجام شد.

روش: پژوهش حاضر توصیفی–پیمایشی از نوع همبستگی و از نظر هدف، کاربردی بود. جامعه آماری شامل کلیه نوجوانان ساکن در مراکز نگهداری سازمان بهزیستی اردبیل در سال ۱۳۹۸ بود که از میان آنان ۹۰ نفر به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها عبارت بودند از پرسشنامه سازگاری اجتماعی بل (۱۹۶۱)، مقیاس تاب‌آوری کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) و پرسشنامه سبک‌های دلبستگی هازن و شاور (۱۹۸۷). داده‌ها با نرم‌افزار SPSS و با روش تحلیل رگرسیون چندگانه تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: بین سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری با سازگاری اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد. سازگاری اجتماعی با سبک دلبستگی ایمن و تاب‌آوری همبستگی مثبت و با سبک‌های ناایمن اجتنابی و دوسوگرا همبستگی منفی داشت. همچنین سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری توانستند بخش قابل‌توجهی از واریانس سازگاری اجتماعی را تبیین کنند که در این میان سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده منفی و تاب‌آوری و دلبستگی ایمن پیش‌بینی‌کننده‌های مثبت بودند.

بحث: سبک دلبستگی ایمن و تاب‌آوری بالا از طریق عزت‌نفس و راهبردهای مؤثر مثل حمایت اجتماعی، پیش‌بینی‌کننده مثبت سازگاری اجتماعی‌اند. در مقابل، سبک‌های ناایمن به‌دلیل پریشانی عاطفی، پیش‌بینی‌کننده منفی هستند. بنابراین تقویت تاب‌آوری و دلبستگی ایمن می‌تواند سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست را بهبود بخشد.

واژه‌های کلیدی: سبک‌های دلبستگی، تاب آوری، سازگاری اجتماعی، نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست

In Press

The Role of Attachment Styles and Resilience in Predicting Social Adjustment among Orphaned and Neglected Adolescents

Fateme bohlulzade*[1], Mohammad Narimani[2], Sajjad Basharpoor[3]

1. M.A. in Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. (Corresponding Author) bohlulzade.fm@gmail.com
2. PhD in Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
3. PhD in Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Abstract

Introduction: Adolescents who have lost or lack parental care often experience difficulties in emotional regulation and social interactions due to the absence of a stable family environment. This study aimed to investigate the role of attachment styles and resilience in predicting social adjustment among orphaned and neglected adolescents in Ardabil, Iran.

Method: This study was a descriptive–survey research with a correlational design and an applied objective. The statistical population included all adolescents residing in welfare centers under the supervision of the Ardabil Welfare Organization in 2019. A total of 90 adolescents were randomly selected as the sample. Data were collected using the Bell Social Adjustment Scale (1961), the Connor–Davidson Resilience Scale (2003), and the Hazan and Shaver Attachment Style Questionnaire (1987). Data were analyzed using SPSS software and the multiple regression analysis method.

Findings: The results showed a significant relationship between attachment styles and resilience with social adjustment. Social adjustment had a positive correlation with secure attachment style and resilience, and a negative correlation with avoidant and ambivalent insecure attachment styles. Moreover, attachment styles and resilience were able to explain a considerable portion of the variance in social adjustment, with ambivalent insecure attachment style being the strongest negative predictor, while resilience and secure attachment style served as positive predictors.

Discussion: Secure attachment style and high resilience, through self-esteem and effective strategies such as social support, act as positive predictors of social adjustment. In contrast, insecure attachment styles act as negative predictors due to emotional distress. Therefore, strengthening resilience and promoting secure attachment can improve the social adjustment of orphaned and maltreated adolescents.

Keywords: Attachment styles, Resilience, Social adjustment, Orphaned and neglected adolescents

In Press

Extended Abstract

Introduction:

Orphaned and neglected adolescents, aged 10 to 18, are vulnerable due to various factors such as parental death, chronic illness, economic hardship, or other social challenges, and often reside in care centers or orphanages (Ding et al., 2023; Ebrahimi et al., 2022). Lack of parental support and the absence of a complete family environment can result in significant psychological, emotional, and social consequences, affecting personality development and the formation of social skills (Tripathy & Sahu, 2019). These adolescents often struggle with communication skills, emotional regulation, problem-solving, and forming positive social relationships, and their level of social adjustment is significantly lower than peers living in complete families (Telitsyna). Social adjustment refers to the individual's ability to regulate cognition and behavior to respond appropriately to social demands and environmental stressors, playing a crucial role in life satisfaction, social functioning, and the prevention of antisocial behaviors (Agbaria, 2020; Lee et al., 2023; Nurdin & Saufa, 2020). Moreover, attachment styles and resilience are key predictors of social adjustment. Secure attachment fosters a sense of security, self-esteem, and emotional regulation, whereas avoidant and ambivalent attachment styles are associated with behavioral problems and reduced adaptive capacity (Shirazi et al., 2022). Resilience, as the capacity to cope with adversity and recover to normal functioning, also serves as a protective factor and predictor of social adjustment (Vatandoust et al., 2024; Zautra & Reich, 2010). Considering the importance of social adjustment and the impact of attachment and resilience, understanding the relationship between these factors and the condition of orphaned and neglected adolescents can inform the design of effective support programs and interventions. Therefore, the present study aimed to examine the relationship between attachment styles, resilience, and social adjustment in these adolescents, providing practical insights for improving their psychological and social well-being.

Method:

The present study was a descriptive–survey research with a correlational design and an applied objective. The statistical population included all adolescents residing in care centers for orphaned and neglected children under the supervision of the Ardabil Welfare Organization in 2019, totaling 196 individuals. Based on recommendations for correlational studies, a minimum sample size of 50 participants is suggested (Sarmad et al., 2004). To increase the accuracy of analyses and examine the relationships among variables, 90 adolescents were selected using a convenience sampling method. Most participants were aged 15–16 years; 42 girls (46.7%) and 48 boys (53.3%). Ethical considerations were strictly observed, including informed consent, confidentiality of information, and voluntary participation. Participants' identities were protected throughout the study, and they could withdraw without any consequences. Principles of honesty, integrity, and authenticity were carefully maintained.

Data were collected using three standardized instruments: Bell's Social Adjustment Questionnaire (1961) with 35 items across five subscales, showing good reliability and validity (Cronbach's alpha = 0.85 in the present study).

Connor–Davidson Resilience Scale (2003) with 25 items rated on a Likert scale, Cronbach's alpha = 0.92 in this study.

Hazan and Shaver Adult Attachment Questionnaire (1987) with 21 items assessing secure, avoidant, and ambivalent attachment styles, with reliabilities of 0.91, 0.88, and 0.80, respectively.

Data analysis was performed using SPSS version 27. Descriptive statistics included mean, standard deviation, frequency, and percentage. Inferential analyses were conducted using Pearson correlation and multiple regression to examine the relationships and predictive effects of attachment styles and resilience on adolescents' social adjustment.

Results:

In this study, 90 orphaned and neglected adolescents participated with a mean age of 16.08 years and a standard deviation of 1.29. Based on the correlation matrix, social adjustment was positively and significantly correlated with secure attachment ($r=0.56$, $p < 0.01$) and resilience ($r=0.68$, $p< 0.01$), and negatively and significantly correlated with avoidant ($r=-0.48$, $p< 0.01$) and ambivalent attachment styles ($r=-0.71$, $p< 0.01$). Multiple regression analysis indicated a total correlation of 0.76 between attachment styles and resilience with social adjustment, and the coefficient of determination ($R^2 =0.58$) showed that these variables explained 58% of the variance in social adjustment, confirming a significant predictive relationship. Beta coefficients further revealed that secure attachment ($\beta=0.26$, $t =2.21$, $p< 0.05$), ambivalent attachment ($\beta=-0.50$, $t =-4.73$, $p< 0.01$), and resilience ($\beta=0.30$, $t =2.36$, $p< 0.05$) significantly predicted social adjustment, with ambivalent attachment contributing the most to its prediction.

Discussion:

The present study aimed to examine the relationship between attachment styles and resilience with social adjustment in orphaned and neglected adolescents. Findings indicated that secure attachment was positively associated with social

In Press

adjustment, while avoidant and ambivalent attachment styles were negatively and significantly related, consistent with previous studies (Farsijani et al., 2022; Khan & Kamal, 2023; Pourkord et al., 2021; Sochos & Aleem, 2022). Adolescents deprived of parental care and early favorable experiences often exhibit emotional instability, low trust in others, and difficulty establishing close relationships, which contributes to the development of insecure attachment styles and lower social adjustment. Conversely, securely attached individuals are better able to regulate negative emotions, maintain satisfying social relationships, and cope effectively with stress and parental loss (Schenck et al., 2016). Additionally, resilience was positively and significantly correlated with social adjustment and served as a predictor of positive social behaviors and adaptive functioning, aligning with studies by (Gao et al., 2019; Vatandoust et al., 2024; Worku et al., 2018). Resilience enables adolescents to use negative experiences such as parental loss as opportunities for growth, enhancing coping and problem-solving skills, emotional regulation, and focusing on strengths, thereby improving social adjustment. The integration of resilience and adaptive skills provides an effective mechanism for managing life stressors and promoting social functioning. Limitations of this study include the self-report method and the focus on a single care center, which may restrict generalizability. Future research is recommended to incorporate interviews, more diverse samples, and interventions such as training programs to enhance resilience and attachment security in orphaned and neglected adolescents, ultimately improving their social adjustment.

Ethical considerations

Authors' contributions: All authors contributed to designing, running, and writing all parts of the research.

Funding

No direct financial support was received from any institution or organization for the preparation of this article.

Conflicts of interest

This article does not overlap with other published works of the authors.

Following the ethics of research

In this article, all rights related to research ethics have been respected.

In Press

مقدمه

نوجوانان بد سرپر ست و بی سرپر ست[1] نوجوانان ۱۰ تا ۱۸ سال هستند که به دلیل فوت یک یا هر دو والد، و ضعیت اقتصادی و سایر عوامل آ سیب‌پذیر هـ ست (ابراهیمی و همکاران، ۲۰۲۲). نوجوانانی که بنا به دلایل مختلف از خانواده جدا شده و در مراکز نگهداری و پرور شگاه‌ها به سر می‌برند، با نوجوانانی که در کنار والدین خود زندگی می‌کنند، در بسیاری از رفتارها و ویژگی‌های شخ صیتی تفاوت دارند (دینگ[2]و همکاران، ۲۰۲۳). یونیسف[3](۲۰۲٤) گزارش می‌دهد که در سطح جهان، به ازای هر ۱۰۰ هزار کودک، حدود ۱۰۲ کودک در مراکز نگهداری شبانه‌روزی زندگی می‌کنند. همچنین، کودکان بدون همراه و جداشده از خانواده حدود ۱ درصد از جمعیت را تشکیل می‌دهند. براساس سالنامه آماری (۱٤۰۳) تعداد ۵۸۸۹۳ کودک (۳۸۹۱ مجهول الهویه و ۸۳۱٦ فاقد سرپرست موثر) در کشور تحت حمایت سازمان بهزیستی کل کشور قرار دارند. تجربه‌ی سوءرفتار و غفلت که در بسیاری از موارد به بی‌سرپرستی یا بدسرپرستی نوجوانان منجر می‌شود، در بازه سنی ۱۲ تا ۱۷ سال بسیار شایع است، به‌طوری که این گروه سنی یک‌چهارم کل قربانیان را شامل می شوند (وزارت بهدا شت و خدمات انسانی ایالات متحده[4]، ۲۰۲٤). این آ سیب‌ها فراتر از دوران نوجوانی، سلامت و ابعاد شخصیتی این افراد را در تمام طول زندگی تحت تأثیر قرار داده و لزوم مداخلات حمایتی را دوچندان می‌کند (لانگ[5]و همکاران، ۲۰۲۰). این نوجوانان از حمایت مؤثر والدین، تربیتی، روان شناختی و نیز از مزایای زندگی در خانواده محروم هستند و این مسئله موجب بروز آسیب‌های روحی و روانی، تأخیرهای شناختی، اختلالات روان‌شناختی، سوءمصرف مواد و رفتارهای خودآ سیب‌ر سان در شخ صیت آنان می شود (ککوبولسکی[6]و همکاران، ۲۰۲۲؛ تریپ سی و ساهو[7]، ۲۰۱۹). نوجوانانی که هیچ تجربه‌ای از زندگی در خانواده ندارند، از نقص در عملکردهای ارتباطی، واکنش‌های عاطفی نامناسب، ناتوانی در حل سازنده مشکلات و فقدان توانایی ایجاد روابط عاطفی و اجتماعی رنج می‌برند و سطح سازگاری آن‌ها به‌طور قابل‌توجهی کمتر از فرزندانی است که در خانواده‌های کامل زندگی می‌کنند (تلیتسینا[8]، ۲۰۲۱).

سازگاری به راهبردهایی اطلاق می‌شود که فرد برای مقابله با تعارضات محیطی (طبیعی و اجتماعی) به کار می‌برد (سادوک و همکاران، ۲۰۰۷). این مفهوم همچنین شامل فرآیند انطباق با سیستم‌های اجتماعی و تنظیم رفتار فرد برای هماهنگی با بافت اجتماعی است (ژانگ و شیا، ۲۰۲۱). سازگاری، لازمه ادغام افراد در محیط و فرهنگ بیرونی و دستیابی به رشد جسمی و روانی در طول زندگی است. در واقع، فرآیند سازگاری اجتماعی[9]را می‌توان فرآیند جامعه‌پذیری مستمر انسان‌ها دانست (هلنز-هارت، ۲۰۱۹). سازگاری به‌عنوان مسئله کلیدی نوجوانی زیربنای کارکرد مطلوب، تسهیل‌کننده رضایت از زندگی بالاتر و از مؤلفه‌های نوجوان رشد یافته در زمینه اجتماعی و در ارتباط با سایرین است. از سویی، وجود ناسازگاری افزون بر ایجاد مشکل در شاخص‌های فوق موجب ایجاد مشکل در روابط اجتماعی و گرایش به انحرافات ضداجتماعی می‌شود (آگباریا[10]، ۲۰۲۰). نوجوانانی که از نعمت داشتن خانواده محروم بوده و در محیط نامطلوب و دور از احساسات عاطفی رشد می‌یابند، توانایی برقراری ارتباط مناسب و تعاملات اجتماعی را ندارند. درواقع، این کودکان نمی‌دانند در شرایط اجتماعی چگونه رفتار کنند و در

1. abused and neglected adolescents
2. Ding
3. UNICEF
4. U.S. Department of Health and Human Services
5. Lang
6. Kobulsky
7. Tripathy & Sahu
8. Telitsyna
9. social adaptation
1 . Agbaria

In Press

موقعیت‌های اجتماعی کمتر حاضر می شوند (عزیزی و همکاران، ۲۰۲۵). حمایتی که نوجوانان از مراقبان خود دریافت می‌کنند و کیفیت پیوندی که با آن‌ها برقرار می‌کنند، عواملی حیاتی در تعیین سازگاری نوجوانان با شرایط محیطی هستند (شر- سنسور[1] و همکاران، ۲۰۲۰).

والدین اولین معلمان کودک بوده و برای رشد سازگاری اجتماعی کودک بسیار مهم هستند. رابطه بین کودکان و والدین، منبعی عاطفی و شناختی برای کودکان محسوب می‌شود. این رابطه به کودکان فرصت می‌دهد تا محیط و زندگی اجتماعی خود را کاوش کنند (امینی و همکاران، ۲۰۲۲). سبک‌های دلبستگی[2] معمولاً رفتارها و روش‌های بیان عواطف، محبت و احساسات نسبت به یک شخصیت دلبستگی هستند (سیگل[3]، ۲۰۲۰). سه سبک دلبستگی ایمن، اجتنابی و دو سوگرا در کودکی تفسیر شده‌اند که در بزرگ سالی نیز تأیید می شوند. سبک دلبستگی ایمن که با تصویری مثبت از خود و دیگران، توانایی اعتماد و احساس امنیت در روابط مشخص می شود؛ سبک دلبستگی اجتنابی که با بی‌اعتمادی به دیگران، فاصله‌گیری عاطفی و نفی نیاز به نزدیکی همراه است و سبک دلبستگی دو سوگرا که با نگرانی مداوم از طرد شدن، وابستگی شدید و دو سوگرایی در روابط توصیف می‌گردد (لنکاستر[4] و همکاران، ۲۰۲۳). کودکان دارای دلبستگی ایمن به والدین، به احتمال بیشتری توانایی کشف محیط‌های جدید و برقراری روابط مثبت با دیگران را از خود نشان می‌دهند، در حالی که دلبستگی ناایمن پیامدهای منفی برای کودکان به همراه خواهد داشت. چنین کودکی اعتماد به نفس ندارد، به محیط خود پاسخ ضعیفی می‌دهد یا فاقد مهارت‌های اجتماعی است (یونیر[5]، ۲۰۲۱). پژوهش‌ها حاکی از آن است که ناسازگاری روانی و سبک‌های دلبستگی در نوجوانان بی‌سرپرست مرتبط هستند (خان و کمال[6]، ۲۰۲۳). یافته پورکورد[7] و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد که شخص دلبسته ایمن، مشکلات سازگاری کمتری دارد، درحالی‌که افراد دلبسته ناایمن، دارای مسائل رفتاری بیشتر و توانایی سازگاری کمتری هستند. همچنین، با افزایش سبک دلبستگی ایمن و کاهش سبک دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی، سازگاری اجتماعی افزایش می‌یابد (فارسی‌جانی و همکاران، ۲۰۲۲؛ پورسلطانی زرندی، ۲۰۲٤). یافته سلطانی‌پور و همکاران (۲۰۲٤) نشان‌دهنده ارتباط سبک دل‌بستگی ایمن با سازگاری اجتماعی نوجوانان بود. عوامل مرتبط با خانواده از جمله سبک‌های دلبستگی و سبک‌های فرزندپروری، از طریق فرآیندها و مکانیسم‌های شناختی و هیجانی به پیامدهای مثبتی مانند تاب‌آوری[8] منجر می‌شوند (پورکرد و همکاران، ۲۰۲۰).

یکی از عواملی که می‌تواند به نوجوانان کمک کند تا از شرایط نامطلوب مراقبت خانوادگی عبور کرده و به زندگی مستقل وارد شوند، تاب‌آوری است (تانگ[9]، ۲۰۲٤). انجمن روان‌شناسی آمریکا[10] تاب‌آوری را فرایند و پیامد سازگار شدن موفقیت‌آمیز با تجربه‌های دشوار یا چالش‌برانگیز زندگی، به‌ویژه از طریق انعطاف‌پذیری ذهنی، عاطفی و رفتاری و سازگاری با مطالبات بیرونی و درونی تعریف می‌کند (انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۲۳). تاب‌آوری یک فرد از طریق تعامل و توسعه منابع و حمایت‌های مختلف داخلی و خارجی ایجاد می شود که شامل مسیرهای متعدد و سیستم‌های پویا از ویژگی‌های فردی، رابطه‌ای، خانوادگی و

1. Sher-Censor
2. attachment styles
3. Siegel
4. Lancaster
5. Yuniar
6. Khan & Kamal
7 . Pourkord
8. resilience
9. Tang
10 . American Psychological Association

In Press

اجتماعی است (سرون[1] و همکاران، ۲۰۲۰). بازیابی، پایداری و رشد سه پیامد انطباقی هستند که به‌عنوان مشخصه‌های سیستم‌های تاب‌آور شناسایی می‌شوند (زوترا و ریچ[2]، ۲۰۲۰). تاب‌آوری، به‌عنوان بازگشت ظرفیت نوجوانان، نقش مهمی در زندگی یک نوجوان بی‌سرپرست یا بدسرپرست برای رویارویی با ناملایمات دارد و فرد تاب‌آور می‌تواند به‌طور مؤثر با استرس و موقعیت‌های چالش‌برانگیز زندگی کنار آید یا با آن سازگار شوند (اونکاری و ایتاگی[3]، ۲۰۱۹). پژوهش‌ها حاکی از آن است که تاب‌آوری و عوامل اجتماعی در نوجوانان و جوانان بی سرپرست و والدین جدا شده مرتبط هستند (سوسرلند[4] و همکاران، ۲۰۲۲). یافته گائو[5] و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که سازگاری اجتماعی مثبت نوجوانان از طریق تاب‌آوری قابل‌پیش‌بینی است و رفتار تاب‌آوری در فرزندان بی سرپرست یا والدین جداشده از عوامل اصلی محافظتی است که آن‌ها را قادر به رشد خود می‌کند (ورکو[6] و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین، یافته‌ها نشان‌دهنده ارتباط مثبت میان تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی نوجوانان بود (وطن‌دوست و همکاران، ۲۰۲٤؛ نجاری و همکاران، ۲۰۲۱؛ پورحسین لزرجانی و نویدی مقدم، ۲۰۲۲) و اینکه تاب‌آوری توان پیش‌بینی سازگاری اجتماعی در نوجوانان را دارد (وطن‌دوست و همکاران، ۲۰۲٤).

فقدان مراقبت پایدار والدین یا تجارب بدسرپرستی، نوجوانان را در معرض پیامدهای نامطلوب روان‌شناختی، گسست‌های بین‌فردی و الگوهای مقابله‌ای ناکارآمد قرار می‌دهد (هیلز[7] و همکاران، ۲۰۲۱؛ مرکول و وولچانسکیا[8]، ۲۰۲۱). تداوم این آسیب‌ها می‌تواند سازگاری اجتماعی آنان را به‌طور جدی تحت‌تأثیر قرار دهد و ضرورت شناسایی سازوکارهای محافظتی مؤثر را برجسته سازد. با وجود گسترش پژوهش‌ها درباره پیامدهای بی‌سرپرستی، بررسی هم‌زمان نقش سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری در تبیین سازگاری اجتماعی نوجوانان بی سرپرست و بد سرپرست، به‌ویژه در بستر فرهنگی ایران، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. این خلأ پژوهشی در حالی اهمیت بیشتری می‌یابد که براساس سالنامه آماری (۱٤۰۳)، تعداد خدمت‌گیرندگان مراکز شبانه‌روزی استان اردبیل ۱۱۱۸ نفر گزارش شده است. چنین آماری بیانگر گستره قابل توجه جمعیت نوجوانان تحت مراقبت و ضرورت توجه پژوهشی به عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی آنان است. ازاین‌رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست انجام شد.

روش

پژوهش حاضر براساس ماهیت و روش، یک پژوهش توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی و از نظر هدف، کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه نوجوانان ساکن در مرکز نگهداری کودکان بی سرپرست و بد سرپرست سازمان بهزیستی شهر اردبیل در سال ۱۳۹۸ به تعداد ۱۹٦ نفر بود. در پژوهش‌های همبستگی، منابع حداقل حجم نمونه را ۵۰ نفر ذکر کرده‌اند (سرمد و همکاران، ۲۰۰٤). برای تعیین حجم نمونه، از قاعده گرین (۱۹۹۱) استفاده شد که برای رگرسیون چندگانه حجم نمونه را حداقل ۵۰ + ۸m (m = تعداد پیش‌بینی‌کننده‌ها) توصیه می‌کند. با توجه به ٤ متغیر پیش‌بینی (سه سبک دلبستگی و تاب‌آوری)، حداقل حجم نمونه ۸۲ نفر برآورد شد. همچنین تباچنیک و فیدل (۲۰۰۷) نیز فرمول N>۵۰ + ۸m را برای رگرسیون چندگانه استاندارد

1. Theron
2. Zautra & Reich
3. Onkari & Itagi
4. Sutherland
5. Gao
6. Worku
7. Hillis
8. Merkul & Volchanskaya

In Press

می‌دانند. در پژوهش حاضر برای افزایش قدرت آماری، ۹۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاحظات اخلاقی در این پژوهش با دقت و متناسب با شرایط خاص شرکت‌کنندگان (نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست) اجرا شد. ابتدا، رضایت آگاهانه به‌صورت شفاهی از خود نوجوانان کسب شد و به آنان تأکید گردید که مشارکت کاملاً داوطلبانه است و می‌توانند در هر مرحله از پژوهش، بدون هیچگونه عواقب یا نگرانی، انصراف دهند. به‌منظور حفظ رازداری و محرمانگی، پرسشنامه‌ها به‌صورت کدگذاری شده توزیع شد و هیچ‌گونه اطلاعات هویتی (نام، نام خانوادگی یا مشخصات فردی) بر روی آن‌ها درج نشد. بدین ترتیب، امکان شناسایی پاسخ‌دهندگان برای هیچ‌کس از جمله پژوهشگر فراهم نبود. همچنین داده‌های جمع‌آوری‌شده صرفاً برای اهداف علمی پژوهش استفاده شد و در اختیار مدیران مرکز یا سازمان بهزیستی قرار نگرفت. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل: دامنه سنی ۱۲ تا ۱۸ سال، سکونت در مرکز نگهداری کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی شهر اردبیل، توانایی خواندن و تکمیل پرسشنامه‌ها (حداقل پایه هفتم تحصیلی) و تمایل به مشارکت در پژوهش بود .ملاک‌های خروج نیز عبارت بودند از: انصراف از ادامه همکاری در هر مرحله از پژوهش، تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها (بیش از ۱۰٪ سؤالات بدون پاسخ) و داشتن اختلالات شناختی یا روانی شدید که مانع پاسخ‌دهی صحیح می‌شد (شایان ذکر است که تفاوت در طول مدت اقامت مشارکت‌کنندگان در مرکز به‌عنوان معیار خروج لحاظ نشد، زیرا هدف مطالعه بررسی کل جامعه نوجوانان ساکن در مرکز بدون درنظرگرفتن مدت اقامت آنان بود. از این‌رو، این تنوع جمعیت‌شناختی، به افزایش قابلیت تعمیم نتایج به کل جامعه هدف یاری رسانده است). ۹۰ نفر بر اساس روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. بیش‌تر افراد شرکت کننده نوجوانان در پژوهش، در بازه سنی ۱۲ تا ۱۸ سال (۵٤/۵ درصد)، ٤٦/۷ درصد (٤۲ نفر) دختر و ۵۳/۳ درصد (٤۸ نفر) پسر بودند.

در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به متغیرها از ابزارهای زیر استفاده شد:

– **پرسشنامه استاندارد سازگاری اجتماعی بل**[1] پرسشنامه‌ی سازگاری اجتماعی دارای ۳۵ سؤال بوده که توسط بل در سال ۱۹٦۸ طراحی و ساخته شده است و پنج بعد سازگاری را در بر می‌گیرد که عبارتند از :الف) سازگاری در خانه، ب) سازگاری بهداشتی، ج) سازگاری اجتماعی، د) سازگاری عاطفی، هـ) سازگاری شغلی (تحصیلی). بر اساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای (از کاملا موافقم تا کاملا مخالفم) نمره‌گذاری می‌شود. بل (۱۹٦۸) ضرایب اعتبار را برای خرده مقیاس‌های سازگاری اجتماعی، برای کل آزمون به ترتیب ۰/۸۸و ۰/۹٤ گزارش کرده است. همچنین این آزمون روایی بالایی در تشخیص گروه های بهنجار از نوروتیک و همبستگی با آزمون شخصیت آیسنک نشان داده است (بل، ۱۹٦۸). در داخل کشور نیز این پرسشنامه توسط میکائیلی و امام زاده (۲۰۰۸) هنجاربی شده است که آلفا برای کل این آزمون ۰/۸٤ و روایی ۰/۸۰ بدست آمد. سید اسماعیلی قمی و سلمانی (۲۰۲۵) در پژوهش خود پایایی کل پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸٦ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ برآورد گردید که نشان از مطلوب بودن ابزار پژوهش دارد.

– **پرسشنامه تاب آوری کانر و دیویدسون** [2]: این پرسشنامه را کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) با مرور منابع پژوهشی ۱۹۷۹–۱۹۹۱ حوزه تاب‌آوری تهیه کردند. بررسی ویژگی‌های روانسنجی این مقیاس در شش گروه جمعیت عمومی، مراجعه کنندگان به بخش مراقبت‌های اولیه، بیماران سرپایی روانپزشکی، بیماران با مشکل اختلال اضطراب فراگیر، و دو گروه از بیماران مبتلا به اختلال

1 . Bell Social Adjustment Questionnaire
2. Connor-Davidson Resilience Scale

In Press

استرس پس از سانحه، انجام شده است. تهیه کنندگان این مقیاس بر این عقیده‌اند که این پرسشنامه به خوبی قادر به تفکیک افراد تاب‌آور از غیرتاب‌آور در گروه‌های بالینی و غیربالینی بوده و می‌تواند در موقعیت‌های پژوهشی و بالینی مورد استفاده قرار گیرد. این پرسشنامه ۲۵ سوال دارد که در مقیاس لیکرت لیکرت بین صفر (کاملا نادرست) و ٤ (کاملا درست) نمره گذاری می‌شود. نمره میانگین این مقیاس از ۵۲ خواهد بود به طوری که هر چه نمره آزمودنی از ۵۲ بالاتر باشد، تاب‌آوری بالاتری دارد و هر چه نمره او به صفر نزدیکتر باشد، از تاب‌آوری کمتری برخوردار خواهد بود. کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) ضریب آلفای کرونباخ مقیاس تاب‌آوری را ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند. همچنین ضریب پایایی حاصل از روش بازآزمایی در یک فاصله ٤ هفته‌ای ۰/۸۷ بوده است. آهنگرزاده رضایی و رسولی (۲۰۱۵) به بررسی ویژگی‌های روان سنجی نسخه فارسی «مقیاس تاب آوری کانر- دیویدسون» (CD-RISC) در ۲۰۰ نفر از نوجوانان مبتلا به سرطان پرداختند؛ نتایج نشان داد همسانی درونی کل مقیاس ۰/۸۲ بدست آمد. در پژوهش ولی‌زاده و همکاران (۲۰۲۳) پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش گردید. در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ برآورد گردید که نشان از مطلوب بودن ابزار پژوهش دارد.

- **پرسشنامه سبک‌های دلبستگی**[1]: این آزمون که توسط هازن و شاور[2](۱۹۸۷) ساخته شده یک مقیاس خود گزارشی ۲۱ سؤالی است که برمبنای سبک‌های دلبستگی سه گانه اینزورث ایمن، ناایمن اجتنابی و ناایمن دوسوگرا در یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (هیچ=۱ ؛ کم ؛ متوسط ؛ زیاد ؛ خیلی زیاد=۵) طراحی شده است. نمره بیشتر نشان دهنده سبک دلبستگی غالب فرد می‌باشد (هازن و شاور ، ۱۹۸۷). هازن و شاور (۱۹۸۷) اعتبار این پرسشنامه را به روش بازآزمایی، ۰/۸۱ و با روش آلفای کرونباخ، برابر با ۰/۷۸ به دست آوردند. در ایران ضرایب همبستگی بین نمره‌های یک نمونه ۳۰۰ نفری از آزمودنی‌ها در دو نوبت با فاصله چهار هفته برای سنجش پایایی بازآزمایی در مورد سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا برای کل آزمودنی‌ها به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۸٤ برای زنان و برای مردان ۰/۸۸، ۰/۸۳ و ۰/۸۳ به دست آمد. همچنین روایی محتوایی مقیاس دلبستگی بزرگسال با سنجش ضرایب همبستگی بین نمره‌های ۱۵ نفر از متخصصان روانشناسی موردبررسی قرار گرفت. ضریب توافق Kendall برای سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا به ترتیب ۰/۸۰، ۰/٦۱ و ۰/۵۷ محاسبه شد (بشارت، ۲۰۰۳). در پژوهش حسن‌تهرانی و محرمی (۲۰۲٤) پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای سبک‌های ایمن، ناایمن اجتنابی و ناایمن دوسوگرا به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۵ و ۰/۸۹ بدست آمد. در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ برای سبک ایمن، ناایمن اجتنابی و ناایمن دوسوگرا به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۸ و ۰/۸۰ برآورد گردید.

به‌منظور تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۷ استفاده شد. در بخش آمار توصیفی از میانگین، انحراف استاندارد، فراوانی و درصد و در بخش استنباطی از آزمون همبستگی پیرسون و رگسیون چندگانه استفاده گردید.

یافته‌ها

تعداد ۹۰ نفر از نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست با میانگین سنی ۱۶/۰۸ و انحراف معیار ۱/۲۹ در این مطالعه شرکت داشتند. جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. به‌منظور بررسی تأثیر متغیرهای جمعیت‌شناختی بر متغیرهای اصلی پژوهش، از آزمون t دو گروه مستقل (برای جنسیت) و تحلیل واریانس یک‌راهه (برای سن و پایه تحصیلی) استفاده شد. نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین گروه‌های جنسیتی (دختر و پسر)، گروه‌های

1. Attachment Scale
2. Hazan & Shaver

In Press

سنی (۱۳-۱۲، ۱۵-۱۴ و ۱۸-۱۶ سال) و گروه‌های تحصیلی در متغیرهای دلبستگی ایمن، دلبستگی اجتنابی، دلبستگی دوسوگرا و تاب‌آوری وجود ندارد (p>۰/۰۵) بنابراین، متغیرهای جمعیت‌شناختی تأثیر معنی‌داری بر یافته‌های پژوهش نداشته و نیازی به کنترل آن‌ها در تحلیل‌های اصلی نبوده است.

جدول۱. آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) متغیرهای اصلی پژوهش

متغیرها		میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
سازگاری اجتماعی		۱۸/۸۷	۳/۷۰	-۱/۲۵	۱/۳۳
سبک‌های دلبستگی	سبک دلبستگی ایمن	۱۷/۳۱	۷/۱۹	۱/۵۹	۱/۱۵
	سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی	۲۲/۸۲	٤/٦٥	-۱/۲۵	۰/٥٦
	سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا	۲۳/۸۹	۵/۰۸	-۱/۰۳	۰/٦٦
تاب‌آوری		۳۸/۸۹	۱۵/۱۸	۱/۱۲	۱/۰۵

مطابق جدول ۱، نمره میانگین متغیرهای سازگاری اجتماعی، سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری را نشان می‌دهد. از سوی دیگر با توجه به مقادیر چولگی متغیرهای سازگاری اجتماعی، سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری که بین بازه (۲، ۲-) قرار دارند، از لحاظ کجی متغیرهای پژوهش نرمال بوده و توزیع آن‌ها متقارن است. همچنین مقدار کشیدگی متغیرهای علائم سازگاری اجتماعی، سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری در بازه (۲، ۲-) قرار دارند. این نشان می‌دهد توزیع متغیرهای پژوهش از کشیدگی نرمال برخوردار هستند.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	سازگاری اجتماعی	سبک دلبستگی ایمن	سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی	سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا	تاب‌آوری
سازگاری اجتماعی	۱				
سبک دلبستگی ایمن	۰/٥٦**	۱			
سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی	-۰/٤٨**	-۰/۷۸**	۱		
سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا	-۰/۷۱**	-۰/٦۳**	۰/٥۸**	۱	
تاب‌آوری	۰/٦۸**	۰/۷٦**	-۰/٦٦**	-۰/۷۲**	۱

** P < ۰/۰۱

با توجه به جدول ماتریس همبستگی، بین متغیرهای سازگاری اجتماعی با سبک دلبستگی ایمن (P < ۰/۰۱ و r=۰/٥٦) و تاب آوری (P < ۰/۰۱ و r=۰/٦۸) در سطح معنی دار ۹۹ درصد رابطه مثبت و معنی دار، با سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی (P < ۰/۰۱ و r=-۰/٤۸) و سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا (P < ۰/۰۱ و r=-۰/۷۱) در سطح معنی دار ۹۹ درصد رابطه منفی و معنی دار برقرار است.

In Press

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون در پیش بینی سازگاری اجتماعی توسط متغیرهای سبک‌های دلبستگی و تاب آوری

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	B	Std	Beta	T	p	VIF	R	R^2	F	p	دوربین واتسون
سازگاری اجتماعی	مقدار ثابت	۱۷/٤۸	۳/۳۹	-	٥/۱٦	۰/۰۰۰	-	۰/۷٦	۰/٥۸	۲۸/۷۱	۰/۰۰۱	۲/۰۸
	سبک دلبستگی ایمن	۰/۰۸	۰/۰٥	۰/۲٦	۲/۲۱	۰/۰۳۹	۲/۷۱					
	سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی	-۰/۱٤	۰/۰۹	-۰/۱۷	-۱/٥٥	۰/۱۲٤	۲/٥٤					
	سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا	-۰/۳۷	۰/۰۸	-۰/٥۰	-٤/۷۳	۰/۰۰۰	۲/۲٥					
	تاب‌آوری	۰/۰۷	۰/۰۳	۰/۳۰	۲/۳٦	۰/۰۲۰	۲/۲٤					

با توجه به جدول ۳، میزان مجموع همبستگی سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری با سازگاری اجتماعی برابر است با ۰/۷٦ می‌باشد. مجذور ضریب همبستگی چندگانه (ضریب تعیین) برابر است با ۰/٥۸، در واقع سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری ٥۸ درصد واریانس سازگاری اجتماعی را تبیین می‌کنند. همچنین مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۲/۰۸ بدست آمد که بر اساس آن فرض همبستگی باقی‌مانده‌ها رد می‌شود. زیرا قرار داشتن مقدار دوربین واتسون در دامنه ۲/٥-۱/٥ حاکی از رد شدن همبستگی باقی مانده‌ها می‌باشد. علاوه براین مقدار عامل تورم واریانس (VIF) متغیرهای پیشبین در دامنه ۲/۷۱-۲/۲٤ قرار دارد که بر اساس آن پیش فرض عدم همخطی چندگانه نیز تایید می‌گردد.

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود اعتبار تحلیل واریانس رگرسیون چندگانه مورد تایید است. با توجه به سطح معناداری که برابر است با ۰/۰۰۰ و کوچکتر از پنج درصد است بنابراین فرض صفر (عدم برقراری رابطه‌ی رگرسیونی) رد می‌شود. بنابراین بین سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری با سازگاری اجتماعی رابطه‌ی رگرسیونی وجود دارد. همچنین از بین متغیرهای پژوهش، سبک دلبستگی ایمن با بتای ۰/۲٦ (P<۰/۰٥ و T=۲/۲۱)، سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا با بتای ۰/٥۰- (P<۰/۰۱ و T=-٤/۷۳) و تاب آوری با بتای ۰/۳۰ (P<۰/۰٥ و T=۲/۳٦) به طور معناداری می‌توانند سازگاری اجتماعی را پیش بینی نمایند. با توجه به بتای بدست آمده سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرا سهم بیشتری را در پیش بینی سازگاری اجتماعی دارد.

بحث

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری با سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین سبک‌های دلبستگی و سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست رابطه معناداری وجود دارد، به صورتی که سبک دلبستگی ایمن با سازگاری اجتماعی رابطه مثبت و سبک‌های دلبستگی ناایمن اجتنابی و دوسوگرا با سازگاری اجتماعی رابطه منفی و معنادار دارند. این یافته با نتایج پژوهش‌های پورکورد و همکاران (۲۰۲۱) که نشان داد شخص دلبسته ایمن دارای مشکلات سازگاری کمتر و شخص دلبسته ناایمن دارای مسائل رفتاری بیشتر و توانایی سازگاری کمتر است، نتایج پژوهش‌های فارسی‌جانی و همکاران (۲۰۲۲)، پورسلطانی زرندی (۲۰۲٤) و سلطانی‌پور و همکاران

In Press

(۲۰۲٤) که مشاهده نمودند، با افزایش سبک دلبستگی ایمن و کاهش سبک دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی، سازگاری اجتماعی افزایش می‌یابد، همسو است. این یافته حاکی از آن است که نحوه شکل‌گیری پیوندهای عاطفی اولیه و الگوهای درونی‌شده ناشی از آن، می‌تواند در چگونگی برقراری روابط اجتماعی، پذیرش هنجارهای بین‌فردی و انطباق نوجوان با محیط اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا کند.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که سبک‌های دلبستگی، صرفاً الگوهای عاطفی محدود به رابطه با مراقب نیستند، بلکه به‌عنوان ساختارهایی درونی، شیوه ادراک فرد از خود، دیگران و جهان اجتماعی را سازمان می‌دهند. بر این اساس، نوجوانانی که از دلبستگی ایمن‌تری برخوردارند، معمولاً دیگران را در دسترس‌تر و حمایت‌گرتر ادراک می‌کنند، در مواجهه با تعارض‌ها از انعطاف‌پذیری هیجانی بیشتری بهره‌مندند و در برقراری روابط مبتنی بر اعتماد، همکاری و پذیرش اجتماعی موفق‌تر عمل می‌کنند. این ویژگی‌ها می‌تواند زمینه‌ساز انطباق بهتر با انتظارات اجتماعی، کاهش تعارض‌های بین‌فردی و مشارکت مؤثرتر در تعاملات اجتماعی باشد (شر–سنسور و همکاران، ۲۰۲۰).

در مقابل، نوجوانانی که الگوهای دلبستگی ناایمن دارند، به‌ویژه در دو شکل اجتنابی و دوسوگرا، غالباً در تجربه و ابراز هیجان، اعتماد به دیگران و حفظ تعادل در روابط اجتماعی با دشواری روبه‌رو می‌شوند. در سبک اجتنابی، فرد ممکن است برای محافظت از خود به فاصله‌گیری عاطفی، سرکوب هیجان و اتکای افراطی به خود متوسل شود؛ در حالی‌که در سبک دوسوگرا، حساسیت بالا به طرد، نگرانی مداوم نسبت به از دست دادن رابطه و بی‌ثباتی هیجانی می‌تواند بر کیفیت تعاملات اجتماعی اثر منفی بگذارد. در هر دو صورت، پیامد مشترک، کاهش ظرفیت انطباق اجتماعی و افزایش احتمال بروز ناسازگاری در روابط بین‌فردی است (خان و کمال، ۲۰۲۳؛ سوچس و الیم، ۲۰۲۲).

نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست به‌دلیل تجربه فقدان، طرد، مراقبت ناپایدار یا روابط خانوادگی ناکارآمد، بیش از سایرین در معرض شکل‌گیری الگوهای دلبستگی ناایمن و پیامدهای اجتماعی ناشی از آن قرار دارند. نمونه پژوهش حاضر نوجوانانی را دربرمی‌گیرد که برخی از آنان والدین خود را از دست داده‌اند، برخی از ابتدا از مراقبت مؤثر والدینی محروم بوده‌اند و برخی دیگر در بستر بدسرپرستی، بی‌ثباتی یا ناکارآمدی مراقبتی رشد یافته‌اند. این تمایز از آن جهت اهمیت دارد که نوع و کیفیت تجربه فقدان یا محرومیت از مراقبت، می‌تواند بر نحوه شکل‌گیری سبک دلبستگی و نیز بر ظرفیت نوجوان برای سازگاری اجتماعی اثر متفاوتی بگذارد. برای مثال، نوجوانی که هرگز تجربه پیوند پایدار با یک مراقب قابل اتکا را نداشته، ممکن است در مقایسه با نوجوانی که چنین پیوندی را تجربه کرده اما بعداً آن را از دست داده است، الگوهای دلبستگی متفاوت‌تری بروز دهد. ازاین‌رو، بخشی از تفاوت‌های مشاهده‌شده در سبک‌های دلبستگی و سازگاری اجتماعی، ممکن است نه صرفاً به وضعیت کلی بی‌سرپرست/بدسرپرست بودن، بلکه به تفاوت در کیفیت و تداوم تجربه‌های مراقبتی در این زیرگروه‌ها مربوط باشد.

به بیان دیگر، سبک‌های دلبستگی و پیامدهای اجتماعی آن‌ها ممکن است در نوجوانان فاقد والد، نوجوانان فاقد سرپرست مؤثر و نوجوانان دارای تجربه بدسرپرستی، تجلی‌های متفاوتی پیدا کند. درواقع، سبک‌های دلبستگی را می‌توان یکی از عوامل مهم در فهم سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست دانست. نوجوانانی که دارای تجربه‌های اولیه محرومیت هستند، بیشتر مستعد ایجاد سبک‌های دلبستگی ناایمن می‌باشند. این افراد در درجه اول به خود وابسته هستند، دیگران را با دیدی بی‌اعتماد می‌بینند، ممکن است از روابط نزدیک ترس داشته باشند، به‌ندرت از دیگران کمک می‌گیرند، در شناخت و درک عواطف دیگران و خودشان مشکل دارند، در دوره‌های حساس رشد، هیچ ارتباط نزدیکی با سایر بزرگ‌سالان ندارند و هیچ ارتباط عاطفی با دیگران ایجاد نمی‌کنند. بنابراین، نیاز آن‌ها به امنیت برآورده نمی‌شود و سازگاری اجتماعی کمتری خواهند داشت. بر این اساس، توجه به کیفیت

In Press

پیوندهای عاطفی و بازسازی احساس امنیت روانی می‌تواند در برنامه‌های حمایتی و توانمندسازی این نوجوانان جایگاه ویژه‌ای داشته باشد؛ به‌ویژه زمانی که با در نظر گرفتن تفاوت‌های ناشی از نوع تجربه سرپرستی و محرومیت طراحی شوند.

دیگر یافته پژوهش نشان داد که بین تاب‌آوری با سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های سوسرلند و همکاران (۲۰۲۲)، گائو و همکاران (۲۰۱۹)، ورکو و همکاران (۲۰۱۸) که نشان داده‌اند تاب‌آوری می‌تواند سازگاری اجتماعی مثبت را پیش‌بینی کند و به‌عنوان عاملی محافظتی در مواجهه با شرایط تنش‌زا و آسیب‌زا، به‌ویژه در نوجوانان بی‌سرپرست، بدسرپرست یا دارای والدین جداشده، عمل کند. همچنین، یافته‌های پژوهش‌های وطن‌دوست و همکاران (۲۰۲٤)، پورحسین لزرجانی و نویدی مقدم (۲۰۲۲) و نجاری و همکاران (۲۰۲۱)، بر وجود رابطه مثبت بین تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی نوجوانان و نقش پیش‌بینانه تاب‌آوری همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، امروزه جدایی والدین و فرزند در نظام اجتماعی تا حد زیادی اجتناب‌ناپذیر است و می‌تواند در کوتاه‌مدت پیامدهای نامطلوبی داشته باشد. ازاین‌رو، شناخت منشأ تاب‌آوری می‌تواند راه‌های کاهش آثار رویدادهای منفی زندگی را در گروه‌های آسیب‌پذیر، از جمله نوجوانان بی‌سرپرست و دارای والدین جداشده، روشن کند. تاب‌آوری که بر مؤلفه‌هایی مانند پشتکار، هدفمندی، آرامش، اصالت و اتکا به خود استوار است، همراه با راهبردهای مقابله‌ای، به مدیریت بحران و سازگاری مثبت فردی کمک می‌کند (سوسرلند و همکاران، ۲۰۲۲).

در برخی از افراد بدسرپرست و بی‌سرپرست، تجربه زودهنگام استرس گاه زمینه افزایش تاب‌آوری در زندگی بعدی را فراهم می‌کند. این توانایی به فرد کمک می‌کند پس از تجربه‌های عاطفی منفی، از جمله فقدان والدین، با بهره‌گیری از مهارت‌های مقابله‌ای و سازگاری مؤثر بهبود یابد (ورکو و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین، سطوح بالاتر تاب‌آوری می‌تواند اثر عوامل خطر را کاهش دهد و از شدت پیامدهای منفی ناملایمات در نوجوانان بکاهد. افراد تاب‌آور معمولاً بهتر با رویدادهای منفی زندگی مواجه می‌شوند و در نتیجه مشکلات روانی و اجتماعی کمتری را تجربه می‌کنند؛ ازاین‌رو تاب‌آوری برای دستیابی به پیامدهای اجتماعی مثبت ضروری است (گائو و همکاران، ۲۰۱۹).

تاب‌آوری با سوق دادن توجه از ضعف‌ها به توانمندی‌ها و فرصت‌ها، به بازنگری مثبت در موقعیت‌ها کمک می‌کند. فرد تاب‌آور، با وجود تأثیرپذیری از مشکلات، با کسب مهارت‌های تازه، حل مسئله، عزت‌نفس، هدفمندی، کنترل شخصی و تمرکز بر نقاط قوت، سازگاری اجتماعی بیشتری پیدا می‌کند. همچنین تاب‌آوری با افزایش توان فرد در رهایی از سردرگمی و گسترش روابط اجتماعی، به سازگاری او کمک می‌کند. در واقع، تاب‌آوری و سازگاری مکمل یکدیگرند، زیرا عبور از رویدادهای دشوار مستلزم سازگار شدن با آن‌هاست.

یافته حاضر نشان می‌دهد که تاب‌آوری به‌عنوان یک ظرفیت روان‌شناختی محافظتی، نقش مهمی در ارتقای سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست دارد. به بیان دیگر، هرچه این نوجوانان از سطح بالاتری از تاب‌آوری برخوردار باشند، احتمال بیشتری وجود دارد که در مواجهه با فشارها، محرومیت‌ها و تجربه‌های تنش‌زای زندگی، از راهبردهای مقابله‌ای مؤثرتری استفاده کرده و در برقراری روابط اجتماعی، پذیرش نقش‌های اجتماعی و انطباق با الزامات محیطی عملکرد مطلوب‌تری نشان دهند. این یافته را می‌توان از این منظر تبیین کرد که تاب‌آوری با تقویت مؤلفه‌هایی همچون خودکارآمدی، حل مسئله، هدفمندی، کنترل شخصی و بازنگری مثبت موقعیت‌های دشوار، شدت اثر عوامل خطر را کاهش داده و زمینه سازگاری بهتر را فراهم می‌کند. بر این اساس، تاب‌آوری نه‌تنها یک ویژگی فردی، بلکه یک منبع حمایتی مؤثر در کاهش پیامدهای منفی ناشی از شرایط آسیب‌زا در

In Press

نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست محسوب می‌شود. بنابراین، تقویت تاب‌آوری در نوجوانان بدسرپرست و بی‌سرپرست می‌تواند آثار مخرب ناملایمات را کاهش داده و علاوه بر بهبود زندگی فردی، عملکرد اجتماعی آنان را نیز ارتقا دهد.

درمجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد که سبک‌های دلبستگی و تاب‌آوری نقش مهمی در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست دارند. سبک‌های دلبستگی، با فراهم کردن چارچوبی ذهنی برای ادراک خود و دیگران، مسیر نوجوان را در ایجاد رابطه، اعتمادسازی و انطباق اجتماعی شکل می‌دهند؛ به‌گونه‌ای که دلبستگی ایمن بستر تعامل سالم و مشارکت اجتماعی مؤثر را مهیا می‌کند، در حالی که الگوهای ناایمن با محدود کردن اعتماد بین‌فردی و انعطاف‌پذیری هیجانی، احتمال ناسازگاری را افزایش می‌دهند. همچنین، تاب‌آوری به‌عنوان یک منبع محافظتی، توان نوجوانان را برای مواجهه سازگارانه با ناملایمات تقویت کرده و آثار شرایط استرس‌زا را تعدیل می‌کند. لذا، سازگاری اجتماعی حاصل تعامل میان تجربه‌های اولیه مراقبتی و توانایی‌های روان‌شناختی شکل‌گرفته در سال‌های بعدی است.

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به استفاده از پرسشنامه خودگزارشی و نمونه‌گیری دردسترس اشاره کرد که در پژوهش‌های آینده باید مدنظر قرار گیرند. در این پژوهش تنها نوجوانان ساکن در مرکز نگهداری کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست سازمان بهزیستی شهر اردبیل حضور داشتند که در تعمیم نتایج به سایر رده‌های سنی و شهرها باید بااحتیاط عمل نمود. افزودن متغیرهایی مانند میزان ارتباطات اجتماعی، نقش والدین بازمانده در مورد نوجوانان تک والد و ارتباط با سرپرست می‌تواند به نتیجه‌گیری واضح‌تر کمک کند. پیشنهاد می‌شود سازمان‌های متولی مانند بهزیستی و مراکز حمایتی برنامه‌های مداخله‌ای ساختاریافته با محورهای سلامت روان و تاب‌آوری را در اولویت قرار دهند و برای اجرای مستمر آن‌ها منابع انسانی و مالی مناسب اختصاص دهند. پیشنهاد می‌شود وضعیت سبک دلبستگی و سازگاری اجتماعی نوجوانان به‌صورت دوره‌ای ارزیابی شود تا افراد در معرض خطر سریع‌تر شناسایی شده و مداخلات لازم برای آن‌ها انجام گیرد. ازآنجایی‌که بخش قابل‌توجهی از سازگاری اکتسابی و قابل‌آموزش است، پیشنهاد می‌شود متخصصان و مشاوران و روانشناسان در کلینیک‌های درمانی با شناسایی صحیح نوجوانان دارای مشکلات خانواده در بهبود سازگاری اجتماعی تلاش کنند.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان در تهیه این مقاله با آگاهی کامل و رضایت کامل مشارکت داشته اند.

منابع مالی

برای تهیه این مقاله حمایت مالی مستقیم از هیچ نهاد یا سازمانی دریافت نشده است.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافع بین نویسندگان در این مقاله وجود ندارد.

منابع

In Press

Agbaria, Q. (2020). Predictors of personal and social adjustment among Israeli-Palestinian teenagers. *Child Indicators Research, 13*(3), 917-933 .

Ahangarzadeh, R. S., & Rasoli, M. (2015). Psychometric properties of the Persian version of "conner-davidson resilience scale" in adolescents with cancer. Nursing and Midwifery Journal 2015; 13 (9):739-747.

Azizi, M., KavehFarsani, Z., & Hajhasani, M. (2025). Investigating the relationship between perception of the interparental conflict and emotional adjustment: with the mediation of social skills and relationship competence among adolescents. *Social Psychology Research* , 15(58), 37-56.

Bell, R. Q. (1968). A reinterpretation of the direction of effects in studies of socialization. *Psychological review, 75*(2), 81 .

Besharat, M. A. (2003). Relation of attachment style with marital conflict. *Psychological reports, 92*(3_suppl), 1135-1140 .

Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety, 18*(2), 76-82 .

Ding, X., Zhang, W., Ooi, L. L., Coplan, R. J., Zhu, X., & Sang, B. (2023). Relations between social withdrawal subtypes and socio-emotional adjustment among Chinese children and early adolescents. *Journal of Research on Adolescence, 33*(3), 774-785 .

Ebrahimi, M., Kamiabi, M., Hajipoor Abaie, N., & Soltani, A. (2022). Investigating the factor structure and validating the short form of the California social adaptation scale in abused teenagers in Kerman city in the corona crisis: A descriptive study. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences, 21*(9), 923-938 .

Michaeli Manee, F. and Madadi Emamzadeh, Z. (2008). Study of relationship between emotional-social intelligence with social adjustment among students with disciplinary commandment and their comparison students without it in Urumia University *Journal of Modern Psychological Researches*, *3*(11), 99-121.

Farsijani, N., Besharat, M. A & ,.Moghadamzadeh, A. (2022). Predicting social adjustment based on attachment styles and cognitive emotion regulation strategies in adolescents. *Journal of Psychological Science, 21*(109), 71-88 .

Gao, F., Yao, Y., Yao, C., Xiong, Y., Ma, H., & Liu, H. (2019). The mediating role of resilience and self-esteem between negative life events and positive social adjustment among left-behind adolescents in China: a cross-sectional study. *BMC psychiatry, 19*(1), 239 .

Gázquez Linares, J. J., Pérez-Fuentes, M. d. C ,.Molero Jurado, M. d. M., Oropesa Ruiz, N. F., Simón Márquez, M. d. M., & Saracostti, M. (2019). Sleep quality and the mediating role of stress management on eating by nursing personnel. *Nutrients, 11*(8), 1731 .

Green, S. B. (1991). How many subjects does it take to do a regression analysis. *Multivariate behavioral research*, *26*(3), 499-510.

In Press

HasanTehrani, R., & Moharami, J. (2024). Predicting neuroticism traits based on various attachment styles and psychological well-being with the mediation of uncertainty intolerance in college students. *Journal of Psychological Science, 23*(137), 209-227 .

Hazan, C., & Shaver, P. (2017). Romantic love conceptualized as an attachment process. In *Interpersonal development* (pp. 283-296). Routledge .

Helens-HartR. (2019). The employability self-assessment: identifying and appraising career identity, personal adaptability, and social and human capital. *Manage. Teach. Rev*.4, 6–13.

Hillis, S. D., Unwin, H. J. T., Chen, Y., Cluver, L., Sherr, L., Goldman, P. S., Ratmann, O., Donnelly, C. A., Bhatt, S., & Villaveces, A. (2021). Global minimum estimates of children affected by COVID-19-associated orphanhood and deaths of caregivers: a modelling study. *The Lancet,* 398(10298), 391-402 .

Khan, A., & Kamal, A. (2023). Emotional Intelligence as a Mediator between Psychological Maladjustment and Attachment Styles among Orphan Adolescents. *Journal of Behavioural Sciences, 33*(1). 69-98

Kobulsky JM, Villodas M, Yoon D, Wildfeuer R, Steinberg L, & Dubowitz H (2022). Adolescent neglect and health risk. *Child maltreatment*, 27(2), 174–184.

Kumar, T., & Saizen, I. (2023). Social innovation perspective of community-Based climate change adaptation: A framework-based study of Ladakh, India. *Water, 15(7), 1424*

Lancaster, R., Englund, H., Anibas, M., & Berg, C. V. (2023). Self-Compassion and Resilience in a National Sample of Nursing Students Amid the COVID-19 Pandemic. Nursing Education Perspectives, 44(1), 43-45.

Lang J, Kerr DM, Petri-Romão P, McKee T, Smith H, Wilson N, Zavrou M, Shiels P, & Minnis H (2020). The hallmarks of childhood abuse and neglect: A systematic review. PLoS One, 15(12), e0243639. 10.1371/journal.pone.0243639

Merkul, I. A., & Volchanskaya, V. O. (2021). Assessment of the readiness of graduates of organizations for orphans and children left without parental care, and graduates of foster families for an independent life: A review and analysis of regional practices. *СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ И ДЕТСТВО*, 38 .

Najari, M., Jadidi, H., Moradi, O., & karimi, Q. (2021). The Causal Modeling of Social Adjustment Based on Emotional Intelligence, Resilience, and Critical Thinking in Secondary School Male Students .

Onkari, D., & Itagi, S. (2019). Resilience among rural orphans. *Pharma Innov. J, 8*, 396-399 .

Poorhousein, L. Z., & Navidi, M. M. (2022). The Relationship between Resilience and Self-compassion with Social Adjustment among Female High School Students in City of Kelachay .

Poorsoltani Zarandi, H. (2024). Devising the Pattern of Attachment Style and Social Compatibility of the Students in Alborz Physical Education Vocational Schools. *Journal of New thoughts in Educational Sports, 1*(1), 59-72.

Pourkord, M., Mirderikvand, F., Karami, A., & Karimi, H. (2021). The Role of Attachment Styles and Religious Attitudes in the Adjustment of Students. *Health, Spirituality & Medical Ethics Journal, 8(1), 20.*

In Press

SadockB. J.KaplanH. I.SadockV. A. (2007). *Kaplan & Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences/clinical psychiatry*. 10th Edn. Philadelphia: Wolter Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins.

Sarmad, Z., Bazargan, A., & Hejazi, E. (2004). Research methods in behavioral sciences. *Tehran: Agah Publication, 1*, 132-137 .

Schenck, L. K., Eberle, K. M., & Rings, J. A. (2016). Insecure attachment styles and complicated grief severity: Applying what we know to inform future directions. *OMEGA-Journal of Death and Dying, 73*(3), 231-249 .

Seyedesmaili, N., & Salmani, A. Effectiveness of Communication Skills Training on the Social Adjustment and Quality of life for Mothers of Children with Autism Spectrum Disorder, *15*(57), 105-139.

Sher-Censor, E., Gur-Yaish, N., Shiff, H., & Harel-Zeira, N. (2020). Mothers' attachment style and information processing of stressful situations involving their children. *Journal of Child and Family Studies, 29*(11), 3059-3070 .

Shirazi, E., Ghasemi Motlagh, M., Esmaeeli Shad, B., & Bakhshipoor, A. (2022). Modeling borderline personality traits based on attachment: the mediating role of self-differentiation and emotional dysregulation. *Journal of Applied Family Therapy, 3*(4), 185-207 .

Siegel, D. J. (2020). *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are*. Guilford Publications .

Sochos, A., & Aleem, S. (2022). Parental attachment style and young persons' adjustment to bereavement. Child & Youth Care Forum , 51(1), 161-179

Soltanpour, P. B. K., J, & Khanjani, Z. (2024). The Relationship between Mothers\'Attachment Style and their Teenagers' Social and Academic Adjustment . QJFR, 21 (2) :7-25

State Welfare Organization of Iran. (2024). Statistical yearbook (p. 58). State Welfare Organization Publications.

Sutherland, S. C ,.Shannon, H. S., Ayuku, D., Streiner, D. L., Saarela, O., Atwoli, L., & Braitstein, P. (2022). The relationships between resilience, care environment, and social-psychological factors in orphaned and separated adolescents in Western Kenya. *Vulnerable children and youth studies, 17*(2), 165-179 .

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5, pp. 481-498). Boston, MA: pearson.

Telitsyna, A. Y. Social Adaptation of Orphans and Children left without Parental Care in Substitute Families. *СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ И ДЕТСТВО*, 85 .

Theron, L., Ruth Mampane, M., Ebersöhn, L., & Hart, A. (2020). Youth resilience to drought: learning from a group of South African adolescents. *International journal of environmental research and public health, 17*(21), 7896 .

Tripathy, M., & Sahu, B. (2019). Impact of family environment on socio-emotional adjustment of adolescent girls in rural areas of western Odisha. *Asian Journal of Basic Science & Research (AJBSR), 1*(1), 27-35 .

In Press

UNICEF. (2024). E*very child is protected from violence, exploitation, abuse*, *neglect and harmful practices.* Global Annual Results Report.

Valizadeh, H., Ahmadi, V., & Mirshekar, S. (2023). The effectiveness of compassion-focused therapy on resilience, emotional ataxia and feelings of loneliness in female heads of households. *Journal of Modern Psychological Researches, 18*(69), 257-265 .

Vatandoust, M., Bagherian, F., Shokri, O., & Vatandoust, M. (2024). The Mediating Role of Resilience and Health Behaviors on the Relationship of Emotional Intelligence and Social Adjustment. *Journal of Applied Psychological Research, 14*(4), 239-262 .

Worku, B. N., Abessa, T. G., Franssen, E., Vanvuchelen, M., Kolsteren, P., & Granitzer, M. (2018). Development, social-emotional behavior and resilience of orphaned children in a family-oriented setting. *Journal of Child and Family Studies, 27*(2), 465-474 .

Zautra, A. J., & Reich, J. W. (2010). Resilience: The meanings, methods, and measures of a fundamental characteristic of human adaptation .15, 173–185

Zhang, D., & Xia, C. (2021). Ice and snow sports education based on 5G cloud computing to improve the social adaptability of southern university students. *Sci. Prog*.2021, 1–12

In Press

inprotected.com